

ΜΟΝΤΕΛΟ ΚΡΙΤΙΚΗΣ ΑΝΑΛΥΣΗΣ ΛΟΓΟΥ Ν. FAIRCLOUGH

Α. Δια του λόγου πρακτική Διαγλωσσικότητα (interdiscursivity) 1. Σε ποιο είδος λόγου ανήκει το δείγμα; 2. Εμφανίζονται πάνω από ένα είδη λόγου στο δείγμα; 3. Ποιοι τύπο δραστηριότητας, στυλ και λόγων χρησιμοποιούνται; 4. Ο λόγος που διαμορφώνεται είναι συμβατικός ή αποτελεί έναν νεωτερικό λόγο;

Διακειμενικές αλυσίδες 1. Τι είδους μετασχηματισμούς έχει υποστεί ο τύπος λόγου που μελετάται; 2. Οι διακειμενικές αλυσίδες και οι μετασχηματισμοί είναι σχετικά σταθεροί ή μεταβάλλονται; 3. Υπάρχουν σημεία ότι ο παραγωγός του κειμένου προσβλέπει σε παραπάνω από ένα είδος κοινού;

Συνοχή

1. Πόσο ετερογενές και διαφορούμενο είναι το κείμενο για ορισμένους ερμηνευτές και κατά συνέπεια πόση δουλειά απαιτείται για τη συναγωγή συμπερασμάτων; 2. Το δείγμα του λόγου επιδέχεται ανθιστάμενες αναγνώσεις; Από ποιον τύπο αναγνώστη;

Συνθήκες της γλωσσικής πρακτικής 1. Το κείμενο παρήχθη ατομικά ή συλλογικά; 2. Τι είδους μη γλωσσικά αποτελέσματα έχει το δείγμα;

Έκδηλη διακειμενικότητα Γλωσσική αναπαράσταση 1. Είναι άμεσο ή έμμεσο; 2. Τι αναπαρίσταται: πλευρές του συγκείμενου και του στυλ ή μόνο ιδεατή ερμηνεία; 3. Πώς μετατρέπεται σε συγκείμενο (contextualized) στον αναπαριστώμενο λόγο;

Προϋπόθεση 1. Πώς οι προϋποθέσεις υπονοούνται στο κείμενο; 2. Υπάρχουν συνδέσεις με προηγούμενα κείμενα άλλων παραγωγών η του ίδιου του παραγωγού του κειμένου; 3. Είναι ειλικρινή ή χειραγωγητικά; 4. Εκφράζουν πολεμική, για παράδειγμα με αρνητικές προτάσεις; 5. Υπάρχουν μεταγλωσσικά ή ειρωνικά σημεία;

Β. Κείμενο Αλληλεπιδραστικός έλεγχος 1. Ποιοι κανόνες εναλλαγής των ομιλητών (turn-takingrules) ισχύουν; Τα δικαιώματα και οι υποχρεώσεις των

συμμετεχόντων είναι συμμετρικές ή ασύμμετρες; 2. Ποια εναλλαγή δομής λειτουργεί; 3. Πώς εισάγονται τα θέματα και πώς αναπτύσσονται; Ο έλεγχος των θεμάτων είναι συμμετρικός ή ασύμμετρος; 4. Πώς τίθενται τα θέματα προς συζήτηση και από ποιον; Ο ένας από τους συμμετέχοντες αξιολογεί τις προτάσεις του άλλου; 5. Σε ποιο βαθμό οι συμμετέχοντες διαμορφώνουν την αλληλεπίδραση; Πώς λειτουργούν και ποιοι από τους συμμετέχοντες διαμορφώνονται μέσα από την αλληλεπίδραση;

Συνοχή

1. Ποιες λειτουργικές σχέσεις αναπτύσσονται ανάμεσα στις προτάσεις και τις περιόδους του κειμένου; 2. Υπάρχουν επιφανειακοί συνεκτικοί δείκτες των λειτουργικών σχέσεων; Ποιοι τύποι χρησιμοποιούνται, η αναφορά, η έλλειψη, η σύνδεση ή η λεξιλογική συνεκτικότητα;

Ευγένεια 1. Ποιες στρατηγικές ευγένειας χρησιμοποιούνται (αρνητική, θετική, ανεπίσημη), από ποιον και με ποιον σιοπό;

Ήθος

1. Όλες οι αναλυτικές κατηγορίες που παρουσιάζονται στην ανάλυση μπορεί να σχετίζονται με το ήθος, αφού στη διαμόρφωση του ήθους ο στόχος είναι να συνυπάρξουν όλα τα διαφορετικά χαρακτηριστικά που συμβάλλουν στην κατασκευή του εαυτού ή των κοινωνικών ταυτοτήτων.

Γραμματική. Χρησιμοποιούνται τρεις διαστάσεις της γραμματικής: η μεταβατικότητα, το θέμα και η τροπικότητα.

Μεταβατικότητα 1. Ποιοι διαδικαστικοί τύποι χρησιμοποιούνται περισσότερο (δράσης, γεγονότων, σχεσιακοί, νοητικοί); 2. Αποτελεί η γραμματική μεταφορά ένα σημαντικό χαρακτηριστικό; 3. Είναι συχνή η χρήση της παθητικής φωνής και της ουσιαστικοποίησης; Αν είναι συχνή ποιες λειτουργίες εξυπηρετούν;

Θέμα

1. Ποια είναι η θεματική δομή του κειμένου και ποιες υποθέσεις αποτελούν τη βάση

της;

2. Επαναλαμβάνονται τα κεντρικά θέματα; Αν είναι συχνή η χρήση τους τότε ποια είναι τα κίνητρα;

Τροπικότητα 1. Τι είδους τροπικότητες χρησιμοποιούνται πιο συχνά; 2. Είναι οι τροπικότητες υποκειμενικές ή αντικειμενικές; 3. Ποια τροπικά γνωρίσματα χρησιμοποιούνται (τροπικά ρήματα, τροπικά επιρρήματα

Λεκτική σημασία Η έμφαση δίνεται σε λέξεις-κλειδιά που έχουν γενική ή τοπική πολιτισμική σημασία, σε λέξεις που χαρακτηρίζονται από ποικίλες και μεταβαλλόμενες σημασίες και σε λέξεις που χρησιμοποιούνται με την κυρίαρχη σημασία τους.

Λεξικοποίηση. Στη λεξικοποίηση αντιπαρατίθενται οι τρόποι με τους οποίους οι σημασίες λεξικοποιούνται στο δείγμα με τους τρόπους με τους οποίους λεξικοποιούνται σε άλλα είδη κειμένου. Με αυτή την αντιπαράθεση αναγνωρίζεται η ερμηνευτική προοπτική που αποτελεί τη βάση της λεξικοποίησης. 1. Στο κείμενο περιέχονται καινούργια λεξικά στοιχεία; Αν περιέχονται, ποια θεωρητική, πολιτισμική ή ιδεολογική σημασία εκφράζουν; 2. Στο κείμενο υπάρχει λεκτικός πληθωρισμός ή επαναλήψεις λέξεων που αφορούν συγκεκριμένες σημασίες;

Μεταφορά. Χαρακτηρίζονται οι μεταφορές που χρησιμοποιούνται στο γλωσσικό δείγμα σε αντιπαράθεση με τις μεταφορές που χρησιμοποιούνται για να αποδώσουν παρόμοιες σημασίες σε άλλα είδη λόγου και προσδιορίζονται οι παράγοντες οι οποίοι καθορίζουν την επιλογή της μεταφοράς.

Γ. Κοινωνική πρακτική. Σε αυτή τη φάση της ανάλυσης καθορίζεται η φύση της κοινωνικής πρακτικής της οποίας μέρος αποτελεί η γλωσσική πρακτική. Ο καθορισμός της κοινωνικής πρακτικής αποτελεί τη βάση για να εξηγηθούν οι συγκεκριμένες επιλογές στη διαμόρφωση της γλωσσικής πρακτικής αλλά και τα αποτελέσματά της στην κοινωνική πρακτική.

Η κοινωνική μήτρα του λόγου. Προσδιορίζονται οι κοινωνικές και ηγεμονικές σχέσεις και δομές που συνθέτουν τη συγκεκριμένη περίπτωση της κοινωνικής και γλωσσικής πρακτικής. 1. Είναι συμβατική και κανονιστική ή ανανεωτική και δημιουργική, είναι προσανατολισμένη στην κατασκευή των σχέσεων που δημιουργούνται ή αντιθετική; 2. Ποια αποτελέσματα προκαλούνται στην αναπαραγωγή ή τον μετασχηματισμό τους; Η κοινωνική μήτρα του λόγου περιλαμβάνει τις κοινωνικές και πολιτισμικές σχέσεις και δομές που συνθέτουν το ευρύτερο συγκείμενο της γλωσσικής πρακτικής (Phillips&Jorgensenόπ.π.: 86).

Τάξεις του λόγου. Καθορίζεται η σχέση της γλωσσικής και κοινωνικής πρακτικής με τις τάξεις του λόγου που φέρει και προσδιορίζονται τα αποτελέσματα στην αναπαραγωγή ή τον μετασχηματισμό των τάξεων του λόγου. Οι τάξεις στην αλλαγή των τάξεων του λόγου που αναφέρονται είναι τρεις: ο εκδημοκρατισμός (democratization), η εμπορευματοποίηση (commodification) και η τεχνολογικοποίηση (technologization) του λόγου. Παραδείγματα της τεχνολογικοποίησης του λόγου αποτελούν η συνέντευξη, η διδασκαλία, η συμβουλευτική και η διαφήμιση.

Ιδεολογικά και πολιτικά αποτελέσματα του λόγου. Αυτά αφορούν τα συστήματα γνώσης και πεποιθήσεων, τις κοινωνικές σχέσεις και τις κοινωνικές ταυτότητες. Στόχο αποτελεί η προώθηση ισότιμων και φιλελεύθερων λόγων και κατά συνέπεια ενός περαιτέρω εκδημοκρατισμού.